

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/203773,Pawel-Sasanka-22-lipca-1953-r-Urodziny-systemu-wladzy-w-Polsce-w-cieniu-buntow-w.html>
27.02.2026, 00:14

Paweł Sasanka: 22 lipca 1953 r. „Urodziny” systemu władzy w Polsce w cieniu buntów w Czechosłowacji i NRD

Po śmierci Stalina stalinizm w Polsce miał się dobrze, ale wiosną i wczesnym latem 1953 r. za kulisami władzy było nerwowo. Powodem były bunty w krajach satelickich Związku Sowieckiego w Europie Środkowej.

22.07.2026

[Czechosłowacja](#) [Demonstracje](#) [Komunizm](#) [NRD](#) [Propaganda](#) [ZSRS](#)

22 lipca, pomyślane jako rocznica narodzin „Polski lubelskiej”, mająca zastąpić „burżuazyjne” święto 11 listopada, od zarania miało bardziej rozrywkowy charakter niż Święto Pracy; miała się w nim wyrażać radość „ludu”. Równocześnie spełniało rolę „dnia wielkiego bilansu osiągnięć” – wizytówki Polski Ludowej: od 1946 r. nieodzownym elementem obchodów było uroczyste oddawanie do użytku nowych, sztandarowych inwestycji. Prasa donosiła o zobowiązaniach produkcyjnych podejmowanych przez załogi zakładów przemysłowych, a w przeddzień lipcowego święta o meldunkach z ich wykonania oraz o zaciąganiu przez załogi „lipcowych wart”.

Ceremonie rocznicowe organizowano 21 i 22 lipca. Scenariusz święta nie był doprecyzowany tak, jak w przypadku 1 Maja, zawierał raczej zestaw wskazówek co do pożądanych rytuałów i atrakcji niż szczegółową instrukcję – pozostawiał lokalnym władzom pewną swobodę w określeniu charakteru obchodów. Stałym elementem była centralna uroczystość z udziałem przedstawicieli najwyższych władz partyjno-państwowych oraz ceremonie oddawania do użytku nowych inwestycji.

Wszystkie uroczystości odbywały się w scenografii przesyczonej patriotyczną symboliką, wśród biało-czerwonych flag i dekoracji. Szczególnie okazałe były obchody w okrągłe i półokrągłe rocznice: w dziesiąte „urodziny” (w lipcu 1954 r.) główne uroczystości zorganizowano w Lublinie, stolicy „Polski Lubelskiej”. Piętnaste uczczono poprzez otwarcie w stolicy trasy Mostu Gdańskiego, największą warszawską inwestycję od czasu trasy W-Z.

Obchody i wielka polityka

Trzy miesiące po śmierci Stalina Polska znajdowała się na uboczu „wielkiej historii”, toczącej się raczej w Moskwie, Pradze czy Berlinie niż w Warszawie. Na szczytach władzy z niepokojem obserwowano rozwój sytuacji i zwroty wschodnioeuropejskiej polityki Kremla oraz wydarzenia w krajach ościennych. Na kształcie obchodów 22 lipca 1953 r. w dużej mierze zaważył niepokój związany z buntami społecznymi: falą strajków i robotniczym powstaniem w Pilźnie w Czechosłowacji oraz powstaniem w NRD.

Polscy robotnicy równie boleśnie jak ich czechosłowaccy i wschodnioniemieccy koledzy doświadczali „przyspieszonej budowy socjalizmu” i obawy, że mogą pójść w ich ślady, były uzasadnione. Po zniesieniu w styczniu 1953 r. reglamentacji kartkowej i drastycznym podniesieniu cen artykułów spożywczych i przemysłowych koszty utrzymania rodziny robotniczej w Warszawie wzrosły o ok. 45%, a wydatki na żywność o blisko 50% – na Śląsku nawet o 51%

i 56%.

Do poważniejszych wystąpień jednak nie doszło. W warunkach silnej represyjności ludzie podejmowali głównie izolowane i rozproszone działania o znamionach oporu społecznego. Z perspektywy władz głównym problemem było to, że wiadomościami o powstaniu w NRD żywo interesowali się zamieszkujący kraj Niemcy i ludność rodzima, co znalazło wyraz w antysystemowych komentarzach i częstszym publicznym używaniu języka niemieckiego. Zjawisko to osiągnęło apogeum w lipcu 1953 r., gdy na Śląsku nawet bileterzy w tramwajach czy sprzedawcy w sklepach obsługując klientów posługiwali się językiem niemieckim, w czym zaniepokojone władze widziały przejaw rewizjonizmu.

Pokaz siły

Obchody 22 lipca dostarczyły władzom pretekstu do udzielenia odpowiedzi na to „rewizjonistyczne zagrożenie” – zorganizowania pokazu siły. Obchody miały dwojaki charakter, a ich kluczowy punkt został zorganizowany poza stolicą, w Stalinogrodzie (Katowicach).

W Warszawie świętowano jak dotąd: w przeddzień święta w Hali Gwardii odbyła się uroczysta sesja Stołecznej Rady Narodowej z udziałem najwyższych władz, w tym Bieruta, który wygłosił okolicznościowe przemówienie. Przed częścią artystyczną zwyczajowo wręczono odznaczenia, głównie dla budowniczych, w związku z oddaniem do użytku Rynku Starego Miasta i zakończeniem pierwszego etapu odbudowy Starego Miasta. 22 lipca przed przywódcami, zgromadzonymi na trybunie na Krakowskim Przedmieściu *vis-à-vis* pomnika Mickiewicza, predefilowała w równym, wojskowym szyku młodzież.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Czechosłowacja, Demonstracje, komunizm, NRD, Partia Komunistyczna, Propaganda, ZSRS

Artykuł